

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЊА МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ФРАНЦУСКО - ПРУСКИ РАТ.

(Наставак.)

Петровић (скоочи и баца новине ходајући жестоко по соби.) Нечувено! Од како је повеснице, тога још није било! За осам дана доћи из Берлина у Француску! Куд год иду, свугде победа за победом. Француско лево крило разбијено, десно крило разбијено, центрум разбијен, 50.000 мртвих! Митраљеза? — Шувикс! Мак Махон? — Којешта! (Насрне на жену.) Жено, ја ти кажем, за осам дана Пруси су у Паризу.

Ката. Бог с тобом, човече, шта је теби?

Петровић. Шта ми је? Мислиш ли ти, да ја немам мозга, да добро расудим ствар? Море, знаш ли ти, шта ће то рећи Прус? Прус! И име му је лепо! На какви су то генерали? Молтке, Фогел фон Фалкенштајн, Штајмец, па тек царевећ Фриц! Од како је света и века, није било таквих људи! Па ти се још сумњаш, да не ће за осам дана бити у Паризу? Ти си жено луда! (Ходе даље по соби.)

Ката (Марији.) Моја ћерко, твоје су оне новине са свим завртиле мозак!

Марија. Слатка мамице, пустите ви татицу! Ви знате да је он заклети Прус! Већ да гледамо око куће да нам не загори печење.

Ката. Шта печење да загори? Ни за које новце! Онакав гласан телећи черег! Хајдмо брзо у кујну!

Марија. Станите, мамице, ево иду гости! Ако се не варам, чула сам миланов глас.

Ката. Сувише ти је љубак, а да би га заборавила. Заиста су гости! Васо, хајде пред госте!

ПРИЗОР II.

Поповић, Јеца, Милан и пређашњи.

(Јеца улази с Миланом испод руке. Поповић иде за њима читајући новине, из сваког цела му вири по који лист.)

Ката. Добро нам дошли, добро нам дошли!
Јеца. Боље нашљи, боље нашљи!

Милан (Марији.) Драга Маријо, јесте ли здрави и весели?

Марија. И једно и друго! А ви?

Милан. Ја сам најсретнији човек на свету! (Рукују се.)

Ката. Море, Васо, ево су дошли гости! Зар се ти не ћеш кренути с места?

Јеца. Море, Илија, зар се не ћеш обанути тих новина?

Васа (тргне се.) Ха! А, да, добро дошли! Сервус Илија, а шта велиш?

Илија. Лаж, берлински телеграми!

Васа. Шта лаж? Ево овде колико год хоћеш телеграма из Париза!

Илија. Но, па шта стоји? Ништа! Да су се Французи мало повукли!

Васа. Ти то зовеш мало повукли, кад сам Паликао исповеда у законотворном телу —

Ката. Али ако Бога знате, зар се ви ни данас не ћете оканути рата?

Јеца. Ко је то видио, на оваком свечаном дану једнако о рату разговарати.

Ката. Јеси чуо, Васо, сад је већ доста од новина!

Јеца. Јеси чуо, Илија, новине у џеп, па ни речице више о рату.

Васа. Жене имају право! Данас је велика светковина — прстеновање двоје младенаца! То је велико весеље!

Илија. Тако је! Данас ћемо бити весели. Дед, где је тај ручак, да се то почне.

Ката. Одмах ће бити, изволите се само разузурити.

Васа. Шта? Још није готов ручак? Шта велиш на то Илија?

Илија. А јеси ти читао, шта каже пештански Лојд?

Васа. Какав Лојд? Ја тога листа и не читам! Читај ти Вандерера, понда ћеш знати праву ситуацију ствари.

(Наставиће се.)

МЛАДОСТ ДОСИТИЈА ОБРАДОВИЋА.

(Наставак.)

Ми видимо из овога, да је Доситије морао љубити да би могао постати онај Доситије, коме ће се дивити потоњи векови. Морао је љубити као човек, да би могао прогледати законе стварнога живота; морао је љубити као монах, да би могао схватити у каквој огромној опреци стоје ти закони с установама организма, којег он беше члан. Без тога се Доситије, овакав какав је, не може замислити; он не би нашао основу на којој је стајао, а то значи, он не би могао бити. Та он сам у једном веселом тренутку признаје, да гледа лице „младих девојака“ а то ваљда није учинио за то, што је потребовао појетску слику, јер ми сви знамо, да је умео да гледа и лице старих курјака. Љубав је школа, у којој човек учи приносити жртве љубљеноме објекту, а могу ли се замислити веће жртве, но што их он принесе народу своме?! Је ли Доситије имао права да љуби, о томе не може бити спора, као ни о томе, је ли за то имао способности: закони, што их је прописала природа људском животу, и недољива потреба, што извире из тих вечитих закона, не дају се надмудрити ни од каквог сабора, па називао се тај и — „всељенски;“ примена живота не разуме окађене параграфе, који поничу из онога света, што нам га фантаскоп, бледа и аветаста црта на белом дувару.

Мислимо да смо тиме довољно основали

љубав доситијеву, коју је писац увукао у план своје радње, не за то да из њега скалупи на силу љубавника, него да нам растумачи генезу његове потоње нарави. Мара је оличен реализам, који и ако не пријања за сањаличког искушеника ипак га приморава да га љуби за то, што је тај искушеник човек. Али баш за то што није тај реализам срасао с димитријевом наравом, он не провиди кроз душу марину, док је не изгуби, па тек по што га властита воља и заклетва његова одвојише од ње јазбином, која се не може премостити, он прогледа, с тодоровим писмом у руци, кроз у заблуду његовог дотадањег живота, пренаша осећања, која је дух марин култивисао и укоренио у његовом срцу на најчистију слику рационализма, на народ — и постаје Доситије. Лутер је ишао још даље: он је разорио и последњи бедем што га је делио од породице — он се оженио. Доситије на крају пете радње и не размишља хоће ли то исто учинити, и ту лежи аналогија између њега и опорог реформатора, коју смо испрва додирнули, али ту лежи и кључ, који нам у познијим делима његовим отвара пут у пучину његове нарави. А што Доситије није у животу следовао примеру западног калуђера, то истом сведочи, колико је умео поштовати религиозне осећаје народа свога, и какве им жртве принети. Не треба узети

све за готово што нам се приказује на позорници! Сваки драмски писац, који с љубављу негује ту вештину зна: „Да публици не сме све обесити на нос, него да ваља што оставити, да гледајући и она размишља.“ Ове речи лесингове без сумње је

имао и г. Трифковић на уму кад је извео Мару на пут доситијеве младости и кад би за то хтели да га укоримо, то би значило корити Доситија што је био млад, или корити писца што је написао своју драму.

(Наставиће се.)

Д И Ш Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Млетачки трговац.“) Драма у 4 чина од В. Шекспира, превео Ј. Петровић, за српску позорницу уредио А. Хаџић.

Ова је драма приказивана 16 марта на нашој позорници. После оне ремек-апологије, што је поднесе др. Милан Јовановић пре две године у „Јединству“ манима великога брита, мало још остаје, да се што каже српској публици о овом делу. Но баш у погледу на то, што она расправа беше толико апологија, обрана, колико рецензија, те по томе поднесена толико манима колико и манима великог песника, морамо нешто споменути, у чему се не слажемо са свим са заносом бранитеља „млетачког трговца.“

Ово је ваља да једина драма шекспирова, која не носи имена свога јунака. Јер јунак ове драме неје толико млетачки трговац и племић Антонијо, колико чивутин Шајлок. Шајлок је оличена осветљивост, ал' оличена не у Шајлоку као човеку, већ као чивутину. За то је духовита чивутарија немачке књижевности, имено Хајне и Берне, и осудила онако жестоко тај облиг шекспиров, као персонафикацију интолеранције. И као да има нешто оправданости у тој осуди. Ми, што пишемо ове врсте, нисмо не посредно увређени, јер нам народност неје шајлокова; те тако не можемо допустити, да је у Шајлоку персонафикована интолеранција. Ал' свакако је „млетачки трговац“ глорификација аристократије quand même, што се нешто мало ублажава тим, што то иде на рачун плутократије опет quand même. Но да начин, којим се та глорификација показује пред нама, занета врећа жицу апсолутне човечности у сваком образованом гледаоцу, то је сваки така гледалац морао осетити. — Шајлокова је осветљивост оправдана. Антонијо признаје, да га је често грдио и пљувао на јавноме месту за то, што Шајлок узимаше камате, а смео је то чинити, што овај беше чивутин, те за то се неје ни трудио да се упушта у разлагање повода тим увредама. Онај закон, што чивутина не хтеде заклонити од антонијевих увреда, даде му привидну могућност, осветити се. Што се он у својој страсти за-

ука у забрану нечовечности, оправдава кажњење Шајлока, ал' не оправдава презирање јеврејства, што је изречено у пресуди, да се „покрсти“, не оправдава глорификацију ренегатства.

Ал' ко би још замерио чивутину Шајлоку, што се полакомио, да исече комад меса из груди „млетачког трговца“, кад је то збиља пред нашим очима учинио један хришћанин, коме сиромашан Антонијо неје ништа скривео, један хришћанин, коме су праоци били полазници светога гроба, који иначе није ни Шајлок, ни крволок, већ је још сувише имењак „млетачког трговца“, јер то је главом — Антонијо Хаџић, удешавач му за српско позориште. Антоније, име моје, шта учини од свог имена! Зар ти не беше жао онако га изодрезивати, онако почивутити свог имењака? — Ал' ипак ти хвала! Ти си то с крвавим срцем учинио, само да угодиш нама, гледаоцима. Ти би то јамачно учинио и са „гвозденом образином“, још већма него што си, само да није гвоздена: ко не зна, да је лакше резати месо, него гвозђе!

Исто кусо начело — из ког, у осталом, није искључен сав укус — огледало се и у приказивању. И то нас оправдава, да за сад оставимо све особље на миру, осим носоца шајлокове образине, Бранија. Последњи пут смо гледали у том образу Телечкога. Бранију није пошло за руком, сметнути нам с ума првог, бар по времену, приказивача Шекспира на српској позорници. Но то би му још мање сметало. Више му је наудило, што је ономад изашао пред нас у лицу Маринелије, у лесинговој Емилији Галотијевој. Тај Маринелија беше ремек бранијева глумљења, према коме могосмо заборавити и на Телечкога и на замашније силе страних позорница. Према томе мораде нам и Шајлок доћи блеђи и слабији, него што би то било, да нисмо тако скоро гледали Маринелију. У осталом не можемо закратити будућности тој вредној снази ни у тој образини, само би му приметили, да не „јидлује“ толико у говору, већ, ако баш оће, оно у — покретима.

—3—

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕТПЛАТА

ПРЕДСТАВА 44.

БРОЈ 29.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 23 МАРТА 1872

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

РОМАН СИРОМАШНОГ МЛАДИЋА.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО ОКТАВ ФЕЉЕ, ПРЕВЕО С. САВОВИЋ.

О С О Б Е :

Максим Одијо, маркез шамсејски	Брани.
Бевалан	Станчић.
Ларок, старац од 80 година	Суботић.
Ларокова, његова снаја	Ј. Маринковићка.
Маргита, његова унука	К. Савићева.
Лобенен, бележник	Лесковић.
Ален, стари слуга	Лукић.
Доктор Демаре	Зорић.
Боберже, надзиратељ	Харић.
Луиза, његова жена	М. Недељковићка.
Хелујенова, васпитатељка	Ј. Поповићева.
Обријева, рођака ларокова	М. Савићева.
Христина, сироче	Љ. Зорићева.

Збива се у Паризу и у Бретањској.

У суботу 25 марта први пут: „МАТИ И СИН.“ Позоришна игра у 5 чинова, а два одељења, од Ш. Бирхпфајферове, превео Ћ.

Отвара се претплата на шест позоришних представа. Ко од наших досадањих претплатника жели задржати своја места и за ову нову претплату, нека изволи ту намеру своју пријавити или у позоришној писарници или у вече на каси.

У претплати даваће се ови нови комади: 1. „ГРОФ ЕСЕКС.“ Трагедија у 5 чинова, написао Хајнрих Лаубе, с немачког превео Д. Јоксић. — 2. „ИЗБИРАЧИЦА.“ Шаљива игра у 3 чина, од К. Трифковића. — 3. „МАМИЦА.“ Шаљива игра у 3 чина, од Е. Сиглигетије, посрбљено. Од старих: 1. „РУКАВИЦА И ЛЕПЕЗА.“ Шаљива игра у 3 чина, од Бајара и Соважа, с немачког превео Ф. Оберкнежевић. — 2. „ПОСЛАНИЧКИ АТАШЕ.“ Шаљива игра у 3 чина, од Хенрига Мелхака, с немачког превео Манојло Хрваћанин-Србендић. — 3. „ШАЉИВА ИГРА.“ Шаљива игра у 3 чина, од Р. Бенедиеса, превео Владан Арсенијевић.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.